

4 december 2023

5^e flitspeiling – Israël en de Palestijnse gebieden

In opdracht van de NCTV en de ESS

Introductie

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft I&O Research gevraagd flitspeilingen uit te voeren naar het beeld dat Nederlanders hebben van de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden, hoeveel zorgen zij zich maken en hoe Nederlanders de informatie omtrent de situatie inschatten. I&O Research voerde hiervoor een peiling uit van donderdag 30 november 9:00 uur tot vrijdag 1 december 9:00 uur. Dit is de vijfde peiling over dit onderwerp. Zie bijlage A voor een overzicht van alle peilmomenten. In deze notitie wordt ook gerapporteerd over vragen over polarisatie en maatschappelijk spanningen die in opdracht van de Expertise-unit Sociale Stabiliteit (ESS) zijn toegevoegd aan de vragenlijst.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.045 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de volwassen Nederlandse bevolking. Er zijn 3.000 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons bedraagt 35 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 4-indeling). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

Introductie

Analyse

- In de analyse gaan wij in op de rechte tellingen van de antwoorden op de vragen. Daarnaast splitsen we, waar relevant, de uitkomsten uit naar de achtergrondkenmerken regio, stedelijkheid, leeftijd, opleidingsniveau en herkomst.
- In de tekst worden alleen significante verschillen tussen de peilingen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen konden respondenten meerdere antwoorden kiezen. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.
- De meeste vragen zijn aan alle respondenten voorgelegd. Waar de percentagebasis anders is, is dit bij de figuur vermeld.
- In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen vijf verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) en de omliggende gemeenten¹, het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). Ook staan er in de rode kaders significante verschillen genoemd naar stedelijkheidsgraad. Hierbij is de indeling in vijf categorieën (van zeer sterk stedelijk tot niet-stedelijk) gehanteerd volgens de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek.²
- Voor de variabele opleiding hanteren wij de terminologie lager-, middelbaar en hoger opgeleid. Dit is een bewuste keuze, omdat het onderscheidend vermogen naar theoretisch en praktisch opgeleiden niet toereikend genoeg is om een indeling op basis van onderwijsniveau te vervangen.³
- Voor de variabele herkomst hanteren wij de indeling: geen migratieachtergrond, westerse migratieachtergrond en niet-westerse migratieachtergrond. Deze indeling volgt de definitie van het CBS.⁴

¹De omliggende gemeenten betreffen; Amstelveen, Diemen, Ouder-Amstel, Landsmeer, Schiedam, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Nederlek, Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Leidschendam, Voorburg, Rijswijk, Wassenaar en Wieringen.

²Stedelijkheid (van een gebied) (cbs.nl)

³Zie ook het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

⁴Zie ook Migratieachtergrond (cbs.nl)

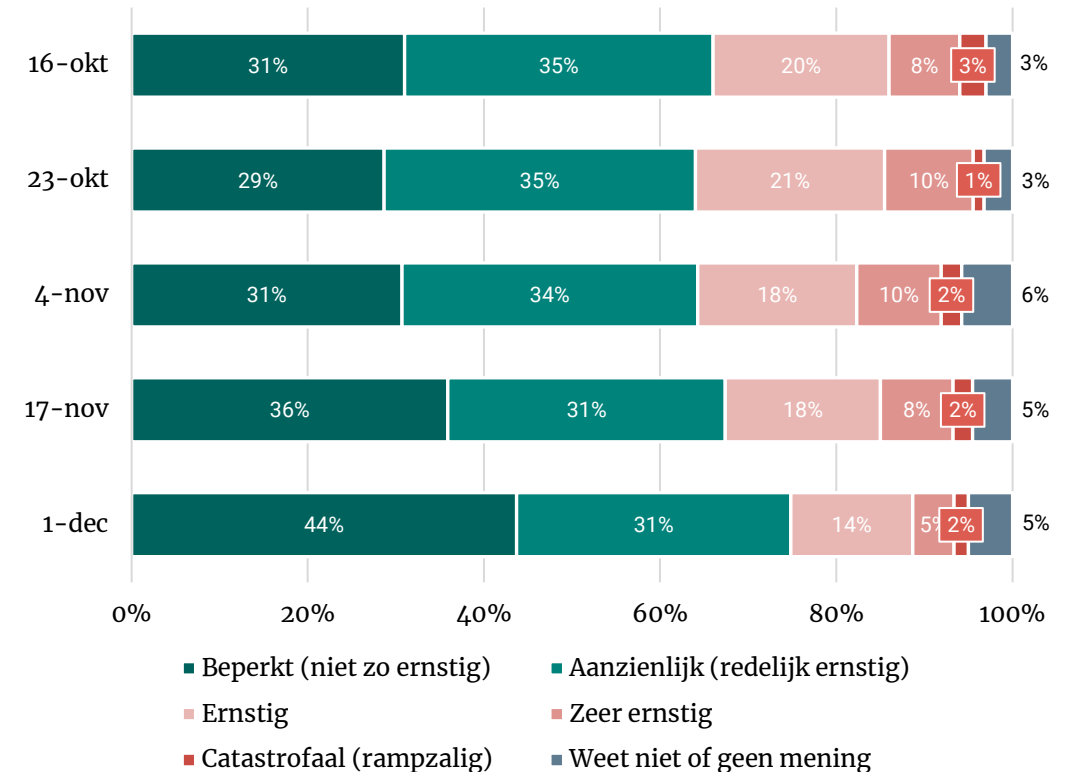
Zorgen, dreigingen en informatiebehoefte (onderdeel NCTV)

Ernst van de gebeurtenissen tussen Israël en Palestijnse gebieden

We stelden Nederlanders de vraag: ‘Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving?’

De gevolgen voor de Nederlandse samenleving worden minder ernstig ingeschat dan voorheen: 44% van de inwoners denkt dat de gevolgen voor Nederland beperkt zullen zijn. Deze groep (die denkt dat de gevolgen beperkt zullen zijn) is sinds 4 november aan het groeien. In deze meting is het aantal inwoners dat denkt dat de gevolgen zeer ernstig zullen zijn gedaald naar 5%.

Figuur 2. Hoe ernstig zijn de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden volgens jou voor de Nederlandse samenleving? Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

- Vijf procent van de inwoners van de drie grote steden vindt de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden catastrofaal. Dit is hoger dan in Oost Nederland (1%).
- Inwoners in de leeftijdsgroep 50-59 jaar denken het vaakst dat de gevolgen beperkt zullen blijven (52%). Dit is hoger dan in de leeftijdsgroep 16-29 jaar (34%).
- Mannen denken vaker dan vrouwen dat de gevolgen beperkt zullen blijven (57% vs. 30%).

Zorgen over de eigen veiligheid en die van familie en/of vrienden

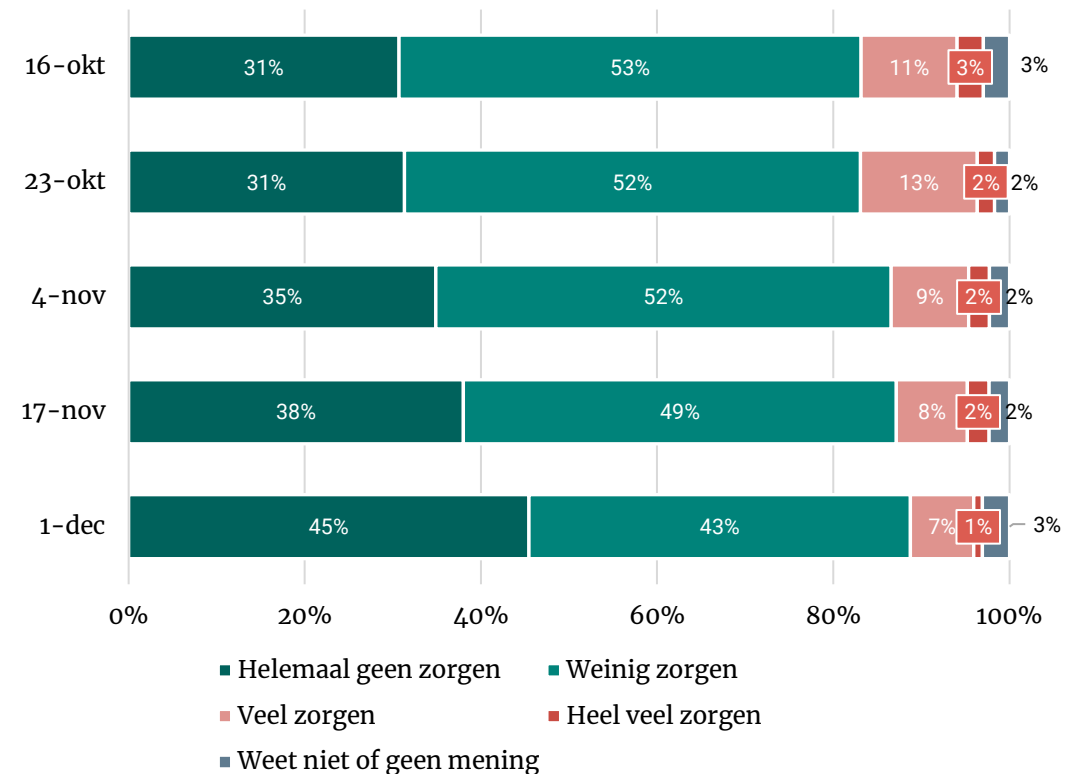
Aan Nederlanders stelden wij de vraag hoeveel zorgen zij zich maken over de veiligheid van henzelf, hun familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

De ruime meerderheid (88%) van de inwoners maakt zich geen of weinig zorgen. De groep die zich helemaal geen zorgen maakt, steeg sinds de vorige meting met zeven procentpunten: van 38% naar 45% van de bevolking.

Acht procent van de inwoners maakt zich wel veel zorgen. Dat is ongeveer gelijk aan de voorgaande meting, maar lager dan de eerste twee metingen.

- Hoger opgeleiden maken zich vaker helemaal geen zorgen (50%) dan lager opgeleiden (39%).
- Inwoners in de leeftijdscategorie 16-29 jaar maken zich vaker helemaal geen zorgen over de veiligheid van zichzelf en hun naasten (54%) dan inwoners van 70-79 jaar (35%).
- Nederlanders zonder migratieachtergrond maken zich vaker helemaal geen zorgen (47%) dan Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond (36%).

Figuur 3. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de veiligheid van jezelf, je familie en/of vrienden door de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?
Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Zorgen over de impact op Nederland

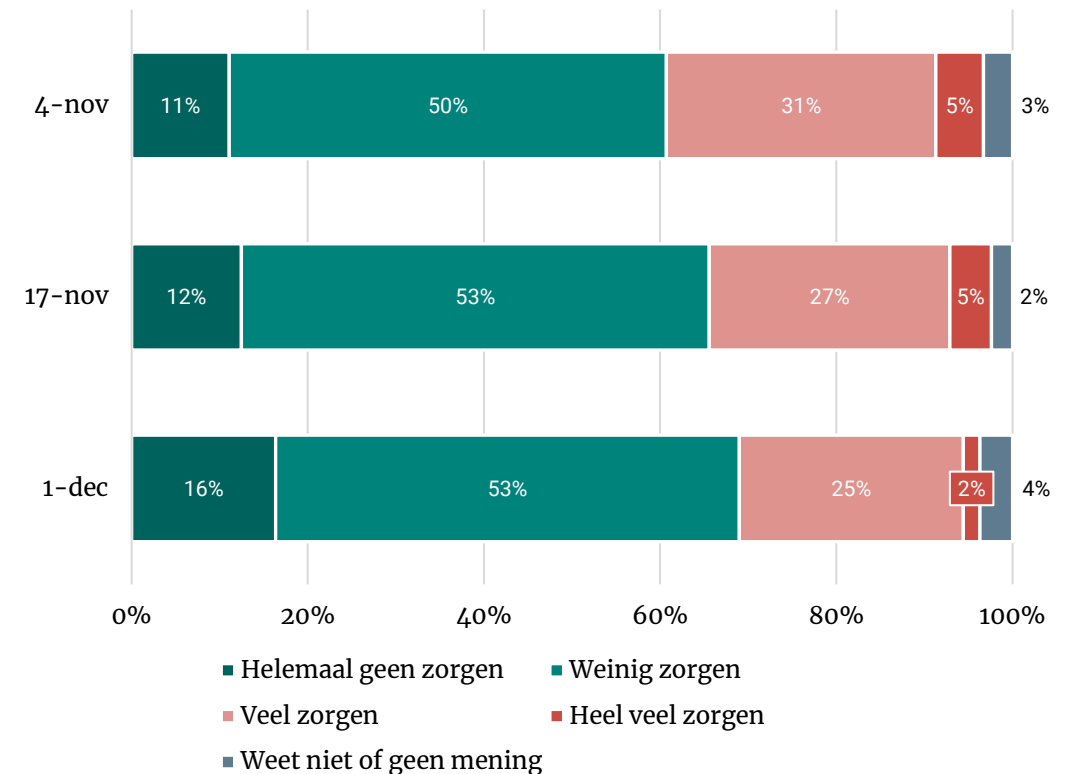
In de derde meting (4 november) vroegen wij voor het eerst of inwoners zich momenteel zorgen maken over de impact op Nederland in het algemeen als gevolg van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Deze meting is het aantal inwoners dat zich helemaal geen zorgen maakt over de impact op Nederland, gestegen naar 16% en is het aantal inwoners dat zich veel of heel veel zorgen maakt gedaald naar 27%.

Net als bij vorige metingen maakt men zich meer zorgen over de impact op Nederland in het algemeen dan over de eigen veiligheid of die van familie en vrienden; daar maakt 88% zich geen of weinig zorgen over (sheet 7; versus 69% over Nederland in het algemeen).

- In de leeftijdscategorie 40-49 jaar maakt men zich het vaakst helemaal geen zorgen over de impact van het conflict op Nederland (25%). Dit is hoger dan onder inwoners van de leeftijdscategorieën 16-29 jaar (12%) en 70-79 jaar (9%).
- Vrouwen maken zich vaker (heel) veel zorgen (34%) dan mannen (20%).

Figuur 4. Hoeveel zorgen maak jij je op dit moment over de impact op Nederland in het algemeen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden? Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Waarschijnlijkheid gebeurtenissen

Deze meting worden toenemende spanningen tussen bevolkingsgroepen (73%), desinformatie en nepnieuws (71%) en onrust op straat (71%) het meest waarschijnlijk geacht als de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden verder verslechtert. Vorige meting was de top-3 gelijk, maar stond desinformatie en nepnieuws bovenaan in plaats van toenemende spanningen.

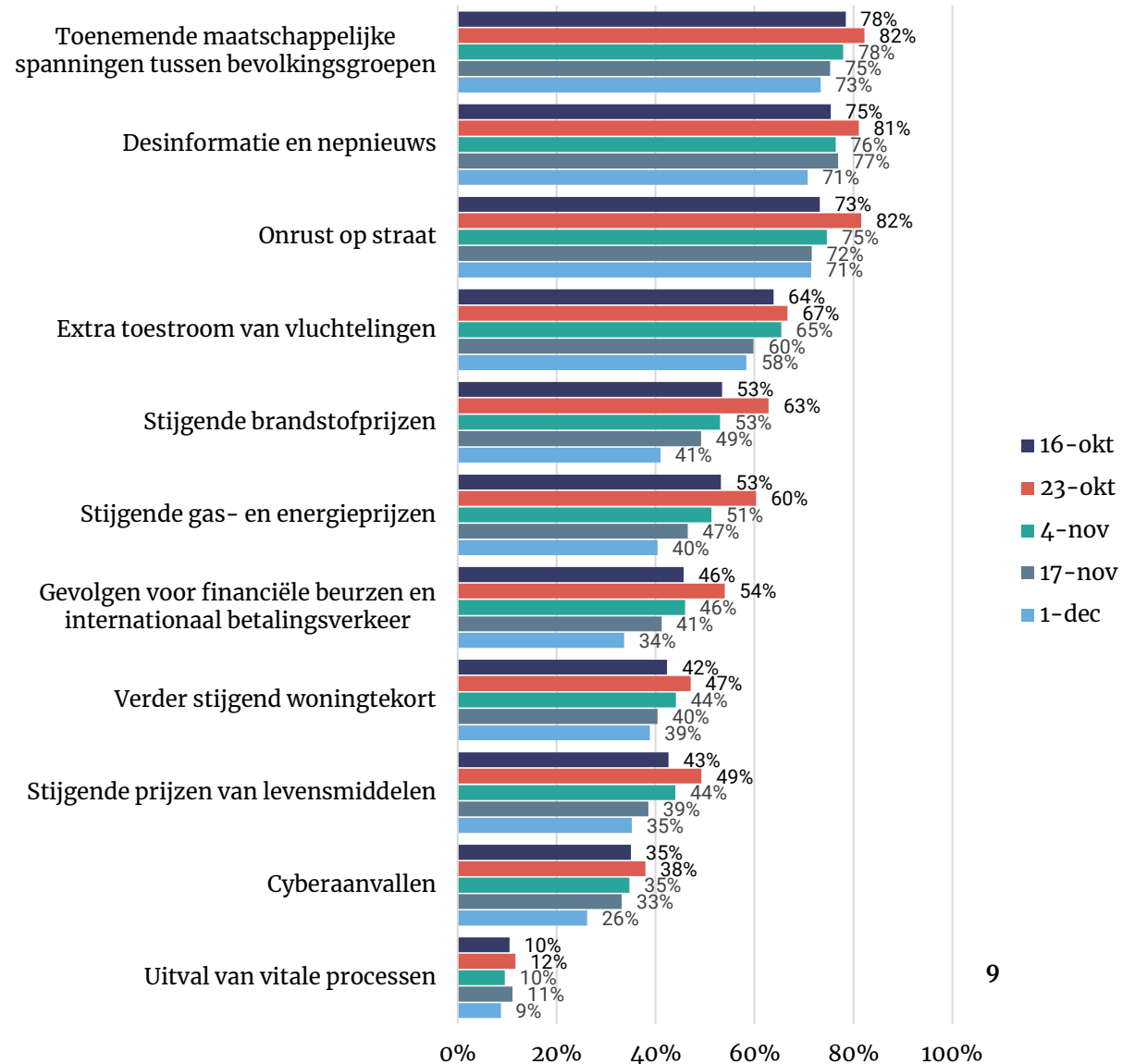
Voor bijna alle mogelijke gebeurtenissen geldt dat de geschatte kans op het laagste punt ligt sinds we op 17 oktober zijn begonnen met meten en significant lager dan op 23 oktober, toen de waarschijnlijkheid op het hoogste punt lag.

Ten opzichte van de meting op 23 oktober is de grootste daling te zien bij: stijgende brandstofprijzen (22 procentpunten lager), stijgende gas- en energieprijzen (20 procentpunten lager) en gevolgen voor beurzen en internationaal betalingsverkeer (ook 20 procentpunten lager).

- Hoger opgeleiden vinden toenemende spanningen tussen bevolkingsgroepen vaker waarschijnlijk (78%) dan lager en middelbaar opgeleiden (69% en 71%). Hoger opgeleiden denken ook vaker dat er nepnieuws verspreid wordt (77%) dan lager en middelbaar opgeleiden (61% en 69%).
- Lager en middelbaar opgeleiden vinden het vaker waarschijnlijk dat de prijzen van levensmiddelen gaan stijgen (43% en 40%) dan hoger opgeleiden (26%). Hetzelfde geldt voor gas- en energieprijzen (48% en 45% vs. 32%).
- Inwoners tot 40 jaar achten het vaker (zeer) onwaarschijnlijk dat vitale processen gaan uitvallen (76%-79%) dan 70-plussers (57-58%).

Figuur 5. Als de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden verder verslechtert, kan dit mogelijk gevolgen hebben voor Nederland. Kun je van de onderstaande gevolgen aangeven in hoeverre jij het waarschijnlijk acht in Nederland.

Percentage (zeer) waarschijnlijk. Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Onrust in de eigen omgeving

We stelden Nederlanders de vraag: *“Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?”*

Circa één op de tien Nederlanders (9%) ervaart zelf momenteel onrust in hun omgeving, negen van de tien (91%) ervaren dit niet. Deze verhoudingen zijn vergelijkbaar met de vorige metingen.

Inwoners die onrust ervaren, geven aan dat zij meer demonstraties zien, bijvoorbeeld in de buurt van treinstations. Er vinden meer discussies of ruzies plaats, bijvoorbeeld met familieleden. Men geeft aan dat aan dat er angst bestaat om bepaalde dingen te zeggen. Daarnaast zijn er respondenten die familieleden of kennissen hebben in het conflictgebied en op die manier onrust ervaren. Sommigen ervaren een toename van antisemitisme in Nederland.

Ervaar je zelf momenteel onrust in jouw omgeving als gevolg van gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

“Er zijn regelmatig groepen demonstranten die met vlaggen staan te gillen bij het gemeentehuis in de nabijgelegen grote stad.”

“Demonstraties in openbare ruimtes zoals stationshallen.”

“Mensen durven niet meer te praten met elkaar uit angst om het verkeerde te zeggen.”

Op het werk, dat de dialoog verdwijnt en mensen willen dat je een kant kiest.”

“Verhitte discussies tussen familieleden.”

“Dochter is er zeer mee bezig en wij verschillen daarin van mening.”

“Discussies, ruzies.”

“Grijpt me erg aan en heb familie, kennissen uit en in Israël.”

“Ik heb twee neven met een Israëlische vader.”

“Racisme neemt toe richting Joodse vrienden.”

Reactie Rijksoverheid op gebeurtenissen Israël en Palestijnse gebieden

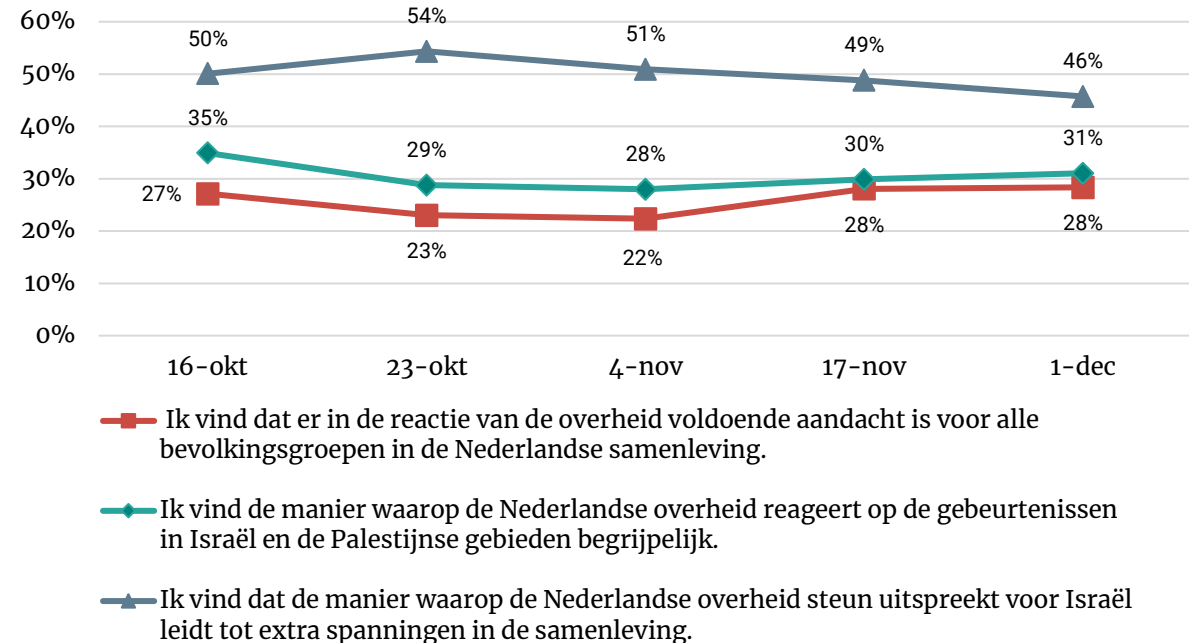
Het aantal inwoners dat vindt dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving, laat een dalende trend zien. Na een piek op 23 oktober (54%) is deze meting 46% van de Nederlanders het hier mee eens. Een op de vijf inwoners is het hier mee oneens (18%).

Het deel van de bevolking dat de manier waarop de Nederlandse overheid reageert begrijpelijk vindt, is stabiel rond de 30%. Een iets kleinere groep van de inwoners (25%) vindt de reactie niet begrijpelijk. Het deel dat hierover geen mening heeft is relatief hoog (17%).

28% van de inwoners vindt dat er voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de reactie van de overheid. Na een stijging tussen 4 november en 17 november, is dit nu gelijk gebleven. Een even grote groep is het oneens met de stelling dat er voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen (27%).

- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond vinden de reactie van de Nederlandse overheid minder vaak begrijpelijk. 44% is oneens met de stelling. Bij Nederlanders zonder migratieachtergrond is dit 23%. Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond vinden ook vaker dat de reactie van de Nederlandse overheid leidt tot extra spanningen in de samenleving (62%) dan dat Nederlanders zonder migratieachtergrond dit vinden (43%). Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond zijn het er ook vaker mee oneens dat er voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen (40% vs. 24%).

Figuur 6. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?
Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Toelichting begrip reactie Rijksoverheid

Wij vroegen inwoners of zij konden toelichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid niet begrijpelijk vinden. Inwoners vinden dat de overheid te veel steun uitspreekt voor Israël en vinden dat er voorbij gegaan wordt aan wat er gebeurt met de Palestijnse inwoners. Zij vinden dat Nederland zich hierover uit zou moeten spreken. Anderen vinden dat er geen kant gekozen zou moeten worden en dat de overheid zich neutraal zou moeten opstellen.

“Beide bevolkingsgroepen hebben recht op normaal leven. Waarom eenzijdig Israël steunen? Dat begrijp ik niet.”

“Er is een te sterke, historisch gegroeide, voorkeur voor Israël.”

“Geweld moet je afkeuren, van beide partijen.”

“De Nederlandse overheid spreekt te veel steun uit voor Israël, terwijl Israël zich gedraagt als een soort Rusland.”

“De agressie van Israël is ongepast en dient veroordeeld te worden.”

“Niet consistent met andere gebeurtenissen zoals Rusland en Oekraïne.”

“De overheid reageert niet neutraal.”

“Er zou geen kant moeten worden gekozen, neutraal blijven.”

Wij vroegen inwoners of zij konden toelichten waarom ze de reactie van de Nederlandse overheid wel begrijpelijk vinden. Hieruit blijkt dat inwoners enerzijds de aanval van Hamas afkeuren en begrip hebben voor de reactie van Israël, maar het anderzijds goed vinden dat de overheid ook steun uitspreekt voor de slachtoffers aan Palestijnse zijde. De inwoners noemen de reactie van de overheid gepast.

“De aanslag van 7 oktober was een gruwelijke terreuraanslag. Elk land mag zich verdedigen. De toon van de Nederlandse reactie was gematigd. Voor sommigen gaat het dan misschien niet ver genoeg gedurende de weken erna maar persoonlijk vond ik de reactie gematigd.”

“Er is min of meer begrip voor Israël. Maar ook kritisch wat betreft de burger slachtoffers in Gaza.”

“Heeft oog voor de gevolgen voor beide bevolkingen.”

“Het is een complex conflict waar niet simpel een antwoord op is. Dus echte stellingname is ongewenst.”

“Ik snap dat Israël met enige terughoudendheid wordt aangesproken op wat het doet, vanwege de Holocaust. Ik snap dat de Palestijnen steun wordt verleend.”

Informatievoorziening (1)

De helft van de inwoners van Nederland vindt dat de informatie vanuit de Rijksoverheid hen **niet** voldoende informeert over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland (niet in figuur: 47%). Een daling ten opzichte van de vorige metingen (-7 procentpunt). Een op de tien (12%) is het (helemaal) eens met de stelling (en vindt de informatie vanuit de overheid dus wel voldoende). Dit is stabiel ten opzichte van de vorige metingen.

Bij de stelling 'Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken' zijn vergelijkbare verhoudingen te zien: 47 procent is het er (helemaal) mee oneens (niet in figuur) en 14 procent is het er (helemaal) mee eens.

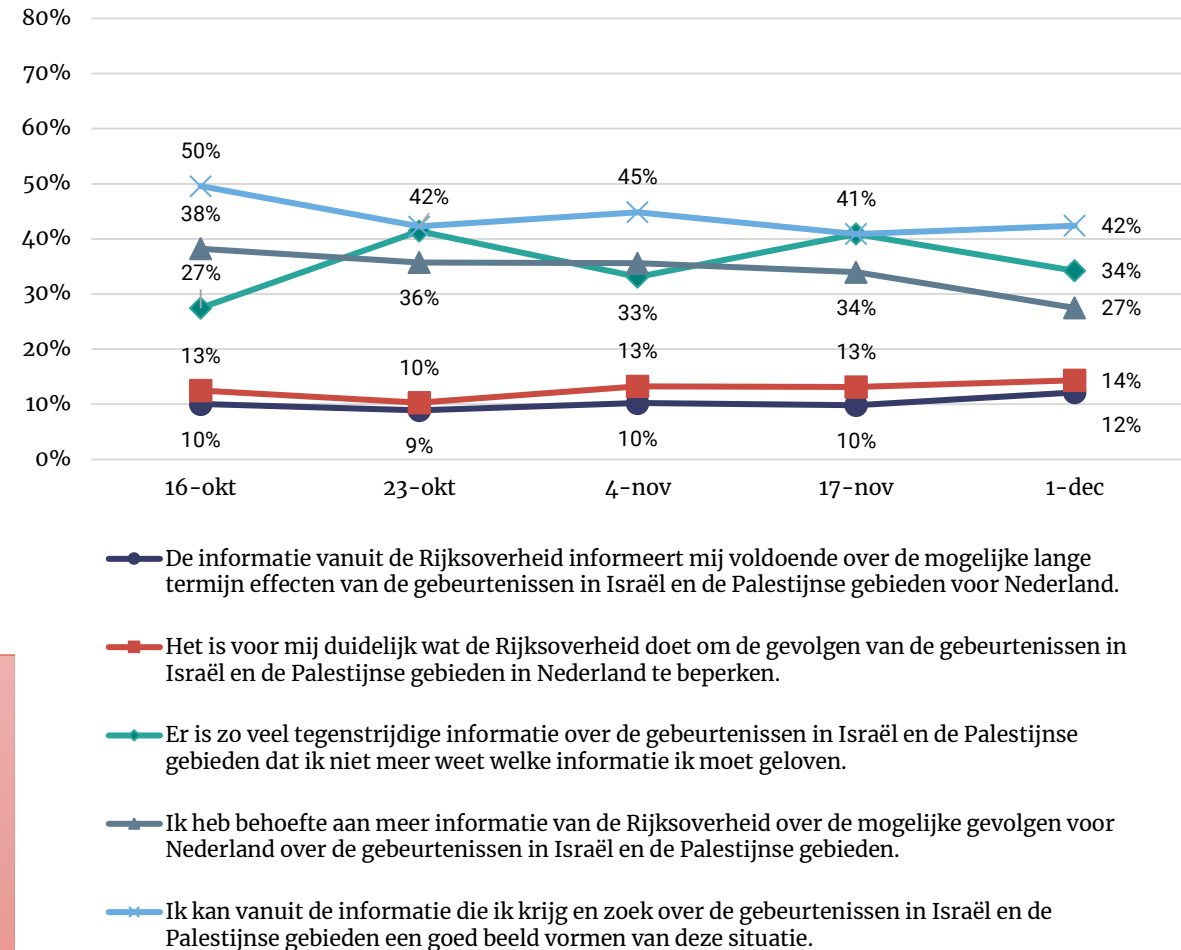
Een op de drie vindt dat er veel tegenstrijdige informatie is, waardoor ze niet meer weten wat ze moeten geloven. Het aandeel dat het hiermee eens is, schommelt over de meetperiode tussen de 27 procent en 41 procent.

Een kwart heeft behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid (27%). Dit is significant gedaald ten opzichte van de voorgaande metingen. Een groter deel van de inwoners heeft geen behoefte aan meer informatie (39%), significant gestegen ten opzichte van de voorgaande meting (+6 procentpunt). Tot slot kunnen vier op de tien (42%) zich een goed beeld vormen van de gebeurtenissen. Na een daling tussen 16 oktober (50%) en 23 oktober (42%) is dit stabiel.

- Met name ouderen (60 jaar en ouder t.o.v. 40-49 jaar) en vrouwen hebben behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid.
- Hoe hoger het opleidingsniveau en hoe lager de leeftijd, des te meer is het inwoners niet duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken.
- Hoger en middelbaar opgeleiden vinden vaker dat de informatie vanuit de Rijksoverheid hen niet voldoende informeert.
- Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond hebben de minste moeite met weten welke informatie ze moeten geloven tussen de tegenstrijdige informatie en kunnen zich het beste een goed beeld vormen van de situatie uit de informatie die ze krijgen en zoeken.

Figuur 7. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Informatievoorziening (2)

Aan Nederlanders vroegen wij vervolgens of zij informatie missen over andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Een op de tien (11%) geeft aan dat zij nog informatie missen. De antwoorden zijn uiteenlopend, onder andere over:

- De mate van eenzijdige en oppervlakkige berichtgeving. Inwoners vinden dat één van de twee kanten te veel belicht worden, of dat er niet voldoende stil gestaan wordt bij de oorsprong van het conflict.
- Hoe verloopt de oorlog verder en wat zijn eventuele gevolgen voor Nederland, dan wel het Midden-Oosten? Met name vragen over het stijgen van de prijzen en de geopolitieke verschuivingen in het Midden-Oosten komen naar boven.
- De context van de hele geschiedenis van het Midden-Oosten. Hoe is de situatie daar ontstaan en hoe zijn we gekomen tot waar we nu zijn? Welke landen in en buiten het Midden-Oosten hebben hier een rol gespeeld?

Zijn er nog andere onderwerpen omtrent de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden waarover je je zorgen maakt, maar waarover je voor jou gevoel nog informatie mist?

“Berichtgeving in de media mag iets minder eenzijdig gebracht worden. Beelden van Palestijnse media krijgen voorrang boven onafhankelijke media.”

“Dat de veiligheidskwestie Europa Rusland ondergesneeuwd raakt.”

“Dat straks het Hele Oosten in de brand staat wat een wereldoorlog tot gevolg kan hebben.”

“Dat weer alles duurder wordt.”

“De Israëli krijgen beduidend minder aandacht dan de Palestijnen in de media.”

“Een oplossing voor de lange termijn.”

“Geopolitieke situatie in die regio: Iran, Syrië etc. etc.”

“Het goed in historisch perspectief zetten van wat er gebeurt en gebeurd is.”

“hoe wil Nederland op langere termijn hiermee omgaan?”

“Invloed diverse grootmachten.”

“Over de inmenging van andere partijen in andere landen.”

“Wat gebeurt er echt, wat zijn oplossingen, lange termijn effecten”

“Wat gaat er gebeuren met de Palestijnen. Krijgen die een eigen staat?”

Vertrouwen in informatievoorziening

Na de vragen over wat inwoners van de informatievoorziening vinden van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden, vroegen wij hoeveel vertrouwen zij hebben in de informatievoorziening van de overheid omtrent dit onderwerp.

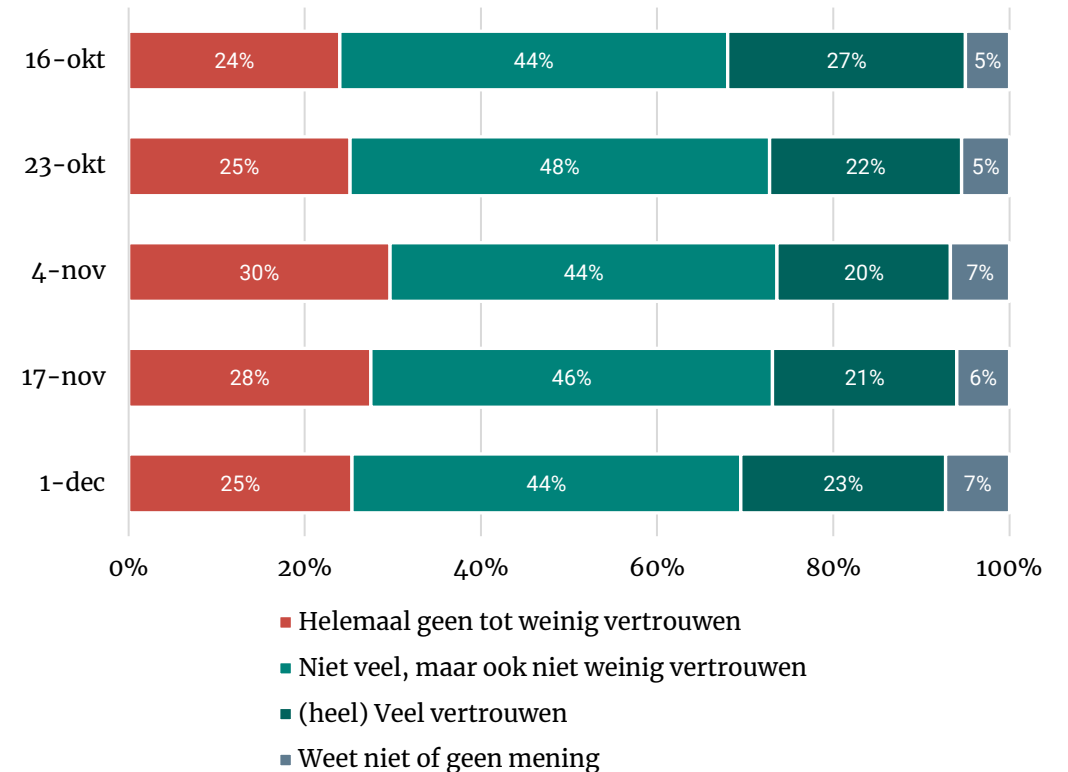
Een kwart van de inwoners heeft helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (25%).

Een op de vijf heeft (heel) veel vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid (23%). Na een daling tussen de eerste en de tweede meting (van 27% naar 22%) is dit stabiel gebleven.

Verreweg de meeste inwoners hebben niet veel, maar ook niet weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden (44%). Dit verschilt niet significant ten opzichte van de vorige metingen.

Figuur 8. Hoeveel vertrouwen heb je in de informatievoorziening van de overheid over de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

- Bijna vier op de tien inwoners (39%) van de drie grote steden hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid. Significant hoger ten opzichte van het noorden (22%).
- Drie op de tien lager of middelbaar opgeleiden (beide 30%) hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid. Aanzienlijk hoger dan het aandeel onder hoger opgeleiden (19%).
- Ruim vier op de tien inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond hebben helemaal geen tot weinig vertrouwen (42%). Significant hoger dan het aandeel inwoners zonder een migratieachtergrond (22%).

Desinformatie

“Desinformatie is informatie die niet waar is of onnauwkeurig is. Desinformatie wordt verspreid om verschillende redenen. Bijvoorbeeld om geld te verdienen of om iemand, een groep mensen, een organisatie of een land te beschadigen. Zo kunnen democratische processen, zoals verkiezingen, volksgezondheid of nationale veiligheid, worden beïnvloed. Het is voor te stellen dat desinformatie ook een rol speelt in de berichtgeving rondom de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden met als doel de spanningen tussen bevolkingsgroepen in Nederland te vergroten en het conflict te beïnvloeden.”

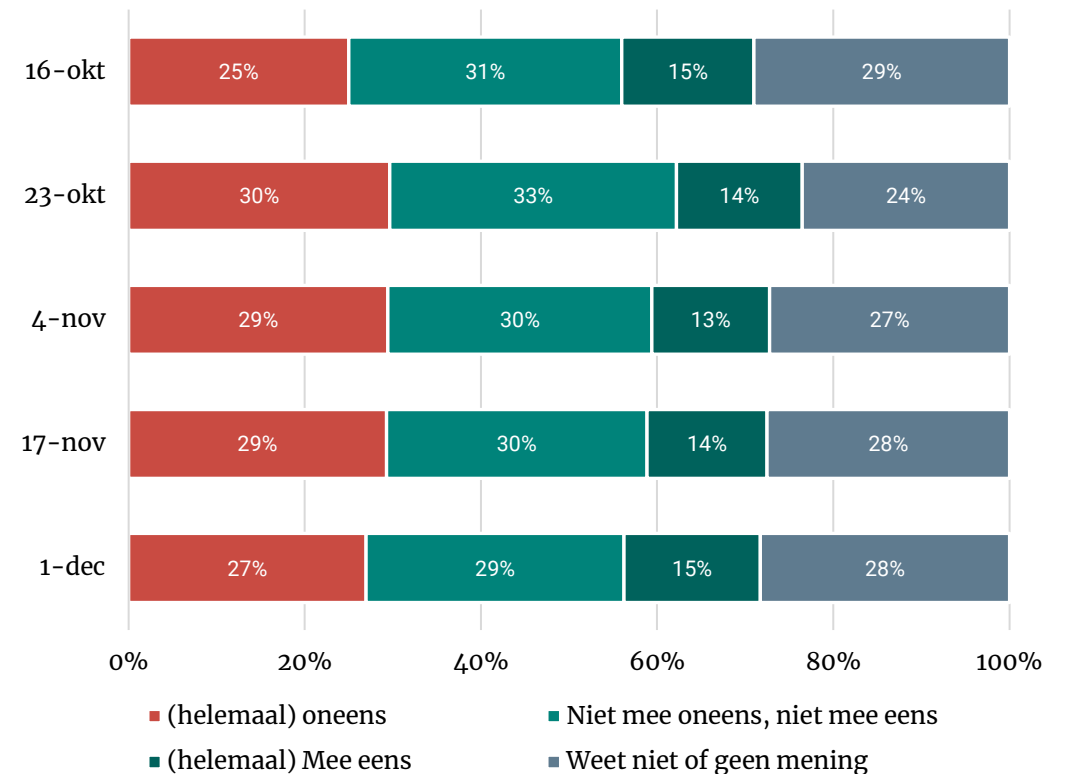
Na deze toelichting vroegen wij in hoeverre inwoners vinden dat de overheid voldoende doet om desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden tegen te gaan.

Bijna drie op de tien inwoners zijn het hier (helemaal) mee oneens (27%) en vinden dat de overheid onvoldoende doet, gelijk aan de vorige twee metingen. Eén op de zeven vindt dat de overheid wel voldoende doet (15%). Een derde is het er noch mee eens, noch mee oneens (29%).

- Ruim vier op de tien inwoners uit de drie grote steden (42%) vinden **niet** dat de overheid voldoende doet om desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden tegen te gaan. Aanzienlijk hoger dan in de rest van het westen (20%), noorden (21%) en het oosten (23%).
- Een derde van de hoger opgeleiden (32%) vindt dat de overheid **niet** voldoende doet tegen desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden. Dit ligt significant hoger ten opzichte van lager (19%) en middelbaar (25%) opgeleiden.
- Inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond vinden vaker dat de overheid **niet** voldoende doet tegen desinformatie (45%). Beduidend hoger dan het aandeel onder inwoners zonder een migratieachtergrond (24%).

Figuur 9. Ik vind dat de Nederlandse overheid voldoende doet tegen desinformatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden.

Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

Berichtgeving

Inwoners zijn sterk verdeeld over de vraag hoe neutraal zij de berichtgeving van de media en de overheid vinden.

Vier op de tien vinden de berichtgeving van de media (38%) en drie op de tien die van de overheid (31%) niet neutraal.

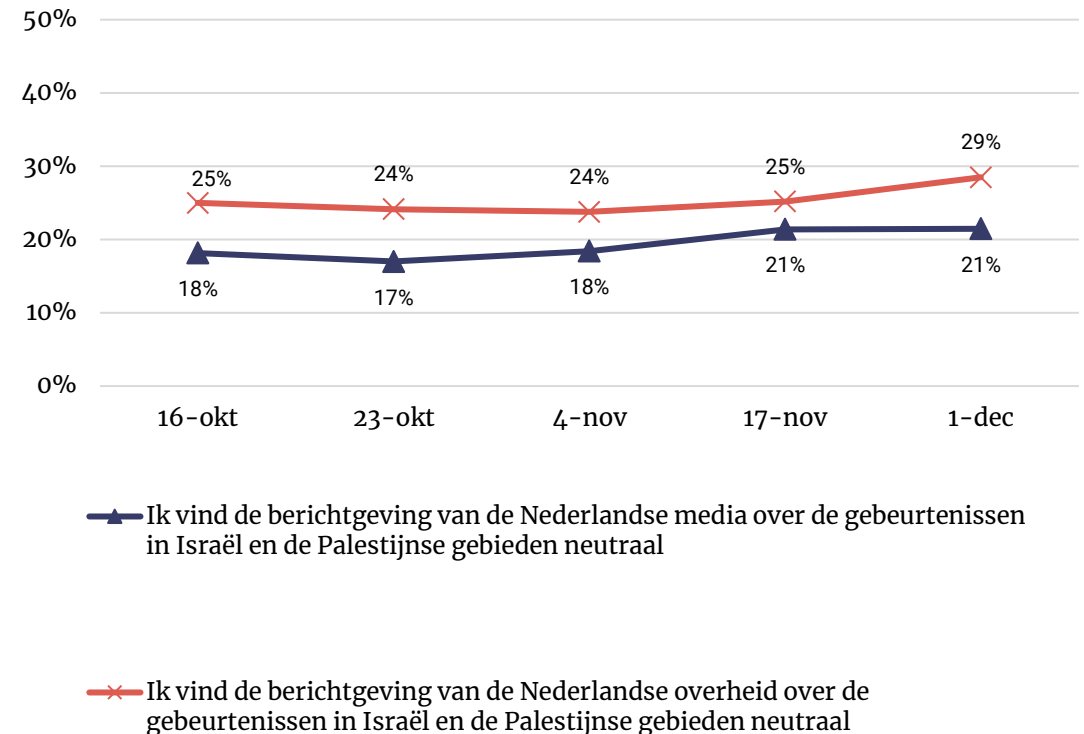
Ook drie op de tien inwoners noemt de berichtgeving van de overheid wel neutraal (29%), bij de media ligt dit met 21 procent beduidend lager.

Sinds de eerste meting kent het aandeel dat het (helemaal) eens is met de stellingen een stabiel beeld. In de huidige meting blijkt dat het aandeel inwoners dat het vindt dat de berichtgeving van de overheid niet neutraal is, beduidend lager ligt dan tijdens de eerdere metingen (-9 procentpunt, niet in grafiek). Hierdoor is per saldo het beeld dat inwoners hebben van de neutraliteit van berichtgeving voor de Nederlandse overheid meer in evenwicht dan voor de media (waar niet neutraal nog de overhand heeft).

- Drie op de tien inwoners van het noorden (29%) vinden de berichtgeving van de media wel neutraal. Significant hoger dan het aandeel in de drie grote steden (15%) en de rest van het westen (13%).
- Een kwart van de hoger opgeleiden (26%) vinden de berichtgeving van de media neutraal. Middelbaar opgeleiden vinden vaker de berichtgeving niet neutraal (43%). Lager opgeleiden geven vaker aan het niet te weten (23%).
- Middelbaar en hoger opgeleiden vinden ten opzichte van de lager opgeleiden vaker dat de berichtgeving van de overheid niet neutraal is (resp. 30% en 35% tegenover 20%). Lager opgeleiden zijn vaker neutraal (36%) of geven vaker aan het niet te weten (13%).
- Ruim vier op de tien inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond (44%) vinden de berichtgeving van de overheid niet neutraal. Aanzienlijk hoger dan het aandeel zonder migratieachtergrond (27%).

Figuur 10. In hoeverre ben je het eens met de volgende stellingen?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.045

—▲— Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse media over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

—×— Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

Bijlage A peilmomenten

Peilmomenten

Peiling 1: 13 oktober – 16 oktober 2023 (n=1.192)

Peiling 2: 21 oktober – 23 oktober 2023 (n=1.193)

Peiling 3: 3 november – 4 november 2023 (n=991)

Peiling 4: 16 november – 17 november 2023 (n=1.138)

Peiling 5: 30 november – 1 december 2023 (n=1.045)

Bijlagen B: Tabellen figuur 1

Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
Maakt zich zorgen over een gebeurtenis met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland	71%	67%	67%	65%	61%
Maakt zich geen zorgen over een gebeurtenis met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland	21%	22%	24%	27%	27%
Geen antwoord/ Weet ik niet/ Geen mening	9%	9%	9%	10%	12%

Tabellen figuur 5

Uitval van vitale processen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	69%	64%	68%	68%	70%
Enigszins waarschijnlijk	16%	20%	17%	16%	15%
(zeer) waarschijnlijk	10%	12%	10%	11%	9%
weet niet/geen mening	5%	5%	5%	4%	6%

Desinformatie en nepnieuws (bewust verspreiden van onjuiste informatie om de publieke opinie te beïnvloeden)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	6%	5%	4%	5%	6%
Enigszins waarschijnlijk	16%	11%	16%	15%	18%
(zeer) waarschijnlijk	75%	81%	76%	77%	71%
weet niet/geen mening	3%	3%	4%	4%	5%

Extra toestroom van vluchtelingen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	11%	10%	12%	13%	13%
Enigszins waarschijnlijk	24%	22%	21%	25%	25%
(zeer) waarschijnlijk	64%	67%	65%	60%	58%
weet niet/geen mening	2%	1%	2%	1%	3%

Stijgende gas- en energieprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	17%	13%	18%	22%	24%
Enigszins waarschijnlijk	22%	22%	24%	25%	28%
(zeer) waarschijnlijk	53%	60%	51%	47%	40%
weet niet/geen mening	7%	5%	7%	7%	8%

Stijgende prijzen van levensmiddelen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	26%	20%	25%	28%	32%
Enigszins waarschijnlijk	26%	27%	24%	28%	26%
(zeer) waarschijnlijk	43%	49%	44%	39%	35%
weet niet/geen mening	6%	4%	7%	5%	6%

Stijgende brandstofprijzen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	11%	17%	18%	23%
Enigszins waarschijnlijk	23%	20%	22%	27%	28%
(zeer) waarschijnlijk	53%	63%	53%	49%	41%
weet niet/geen mening	7%	6%	7%	6%	8%

Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	16%	14%	19%	20%	24%
Enigszins waarschijnlijk	30%	24%	27%	29%	31%
(zeer) waarschijnlijk	46%	54%	46%	41%	34%
weet niet/geen mening	9%	8%	9%	10%	11%

Cyberaanvallen (bijvoorbeeld diensten die, al dan niet tijdelijk, niet beschikbaar zijn, of dat de juistheid van informatie niet langer gegarandeerd is)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	27%	24%	31%	28%	36%
Enigszins waarschijnlijk	31%	31%	26%	32%	30%
(zeer) waarschijnlijk	35%	38%	35%	33%	26%
weet niet/geen mening	7%	7%	9%	6%	8%

Toenemende maatschappelijke spanningen tussen bevolkingsgroepen

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	4%	3%	4%	5%	5%
Enigszins waarschijnlijk	17%	14%	17%	19%	20%
(zeer) waarschijnlijk	78%	82%	78%	75%	73%
weet niet/geen mening	1%	1%	1%	1%	2%

Verder stijgend woningtekort

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	31%	27%	29%	32%	35%
Enigszins waarschijnlijk	22%	23%	22%	22%	21%
(zeer) waarschijnlijk	42%	47%	44%	40%	39%
weet niet/geen mening	4%	3%	5%	5%	5%

Onrust op straat (bijvoorbeeld demonstraties, ruzies tussen verschillende groepen, gebruik van symbolen zoals vlaggen en spandoeken)

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(zeer) onwaarschijnlijk	5%	3%	5%	5%	5%
Enigszins waarschijnlijk	20%	14%	19%	22%	22%
(zeer) waarschijnlijk	73%	82%	75%	72%	71%
weet niet/geen mening	2%	1%	1%	1%	2%

Tabellen figuur 6

Ik vind dat de manier waarop de Nederlandse overheid steun uitspreekt voor Israël leidt tot extra spanningen in de samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Mee eens	50%	54%	51%	49%	31%
Niet mee oneens, niet mee eens	23%	22%	23%	24%	27%
(helemaal) Oneens	19%	14%	16%	18%	25%
Weet niet of geen mening	9%	10%	10%	10%	17%

Ik vind de manier waarop de Nederlandse overheid reageert op de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden begrijpelijk

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Mee eens	35%	29%	28%	30%	46%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	30%	28%	29%	24%
(helemaal) Oneens	23%	29%	30%	29%	18%
Weet niet of geen mening	14%	12%	14%	12%	12%

Ik vind dat er in de reactie van de overheid voldoende aandacht is voor alle bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Mee eens	27%	23%	22%	28%	28%
Niet mee oneens, niet mee eens	29%	26%	29%	27%	29%
(helemaal) Oneens	30%	37%	35%	30%	27%
Weet niet of geen mening	14%	13%	14%	15%	16%

Tabellen figuur 7

De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden voor Nederland

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Eens	10%	9%	10%	10%	12%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	23%	24%	24%	27%
(helemaal) Oneens	51%	56%	54%	54%	47%
Weet niet of geen mening	12%	12%	11%	12%	14%

Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden in Nederland te beperken

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Eens	13%	10%	13%	13%	14%
Niet mee oneens, niet mee eens	28%	25%	28%	28%	26%
(helemaal) Oneens	49%	54%	48%	48%	47%
Weet niet of geen mening	10%	11%	11%	10%	13%

Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Eens	27%	41%	33%	41%	34%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	26%	26%	27%
(helemaal) Oneens	39%	27%	33%	28%	30%
Weet niet of geen mening	8%	5%	7%	5%	9%

Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Eens	38%	36%	36%	34%	27%
Niet mee oneens, niet mee eens	26%	26%	25%	28%	27%
(helemaal) Oneens	31%	32%	34%	33%	39%
Weet niet of geen mening	5%	7%	6%	5%	6%

Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden een goed beeld vormen van deze situatie

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Eens	50%	42%	45%	41%	42%
Niet mee oneens, niet mee eens	25%	27%	27%	30%	28%
(helemaal) Oneens	17%	23%	20%	22%	20%
Weet niet of geen mening	8%	8%	8%	7%	10%

Tabellen figuur 10

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse overheid over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Mee eens	25%	24%	24%	25%	29%
Niet mee oneens, niet mee eens	24%	24%	26%	27%	27%
(helemaal) Oneens	38%	42%	39%	37%	31%
Weet niet of geen mening	13%	10%	11%	11%	13%

Ik vind de berichtgeving van de Nederlandse media over de gebeurtenissen in Israël en de Palestijnse gebieden neutraal

	16-okt	23-okt	4-nov	17-nov	1-dec
(helemaal) Mee eens	18%	17%	18%	21%	21%
Niet mee oneens, niet mee eens	27%	28%	25%	24%	24%
(helemaal) Oneens	40%	43%	42%	40%	38%
Weet niet of geen mening	15%	13%	14%	14%	16%

5^e flitspeiling gebeurtenissen Israël en de Palestijnse gebieden

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl